INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Oddział w Katowicach

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa

NSZZ „Solidarność" w Częstochowie
SEKRETARIAT
wpłynęło dn. 27.06.2026
L. dz. 259/2026

Szanowny Pan
Marcin Biernat
Przewodniczący Rady
Miasta Częstochowy

W odpowiedzi na pismo z dnia:	Znak:	Nasz znak:	Data:
		BUWKa-913-29(5)/26	**Katowice, 18.08.2026 r.**

Szanowna Panie Przewodniczący,

uprzejmie informuję, iż otrzymaliśmy wiadomości o tym, że Rada Miasta Częstochowy podjęła 18 czerwca b.r. uchwałę nr 418.XXXVII.2026 *w sprawie wyrażenia zgody na zbycie nieruchomości Gminy Miasto Częstochowa przy ul. ks. Jerzego Popiełuszki 4/6 i ul. Jasnogórskiej w Częstochowie*, nie użytkowanego od pewnego czasu. Wspomniana nieruchomość obejmuje budynek (z otoczeniem) z XIX/XX w. dawnego zespołu koszar XIV Częstochowskiej Brygady Straży Granicznej, będący także - co jest unikatem w skali nie tylko naszego województwa – miejscem pamięci narodowej ofiar represji systemu komunistycznego, a nie wykluczone, że również nazistowskiego[1].

W 1993 r. na frontonie budynku odsłonięto tablicę upamiętniającą bohaterów walk o wolną Polskę, przetrzymywanych tu przez funkcjonariuszy zmieniających się, istniejących po II wojnie światowej różnych jednostek organizacyjnych UB i SB (obiekt w *Ewidencji Miejsc Pamięci* województwa śląskiego pod numerem 101/37 U), ufundowaną – jak zaznaczono w podpisie – przez społeczeństwo miasta Częstochowy. Tablicę z czasem zmieniono; współcześnie istniejąca powstałą i została odsłonięta w 2005 r. staraniem Antykomunistycznego Związku Więźniów Politycznych 1939-1989. Czy Panie i Panowie Radni Częstochowy wiedzą o tym, pamiętali, w chwili podejmowania wspomnianej uchwały o zamiarze zbycia obiektu z 18 czerwca b.r.?

Informacja ta zaniepokoiła nie tylko niektórych mieszkańców Częstochowy; jest ona zaskakującą również dla nas. Wydaje się przy tym, iż obiekty zabytkowe o podobnie

[1] W latach II wojny światowej mieściła się tu siedziba częstochowskiej tzw. policji granatowej (Polnische Polizei im Generalgouvernement), która brała udział w niemieckich represjach na mieszkańcach miasta. Dokładniejsze dane: Geoportal Krajowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie; wpisy do rejestru zabytków - baza danych: https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/

bogatej historii jak znajdujący się w Państwa mieście przy ul. ks. Jerzego Popiełuszki 4/6, ważne dla naszej społeczności, wpisane w pamięć mieszkańców i wydarzenia, nie powinny być w pełni przedmiotem obrotu tzw. wolnorynkowego. Nie powinny również stać latami nie wykorzystane (co zawsze wiąże z pogorszeniem stanu), ale przywracane do użytkowania, nawet w zmienionej funkcji, co umożliwia zachowanie w części zabytkowego krajobrazu, ale też potrzebnej nam, wspólnej pamięci o historii miejsca i o ludziach zasłużonych dla nas wszystkich.

Mając na uwadze poruszone kwestie zwracam się z apelem do Pana Przewodniczącego, Pań i Panów Radnych o odstąpienie od zamiaru zbycia przez Państwa samorząd wspomnianego budynku i rozważenia jego rewitalizacji połączonej z perspektywicznym wykorzystaniem ku pożytkowi mieszkańców Częstochowy[2] oraz osób przyjezdnych. Truizmem jest przy tym stwierdzenie, iż m.in. trwałość i możliwości adaptacyjne podobnych obiektów zabytkowych budowanych z cegły są dużo większe niż współczesnych, tworzonych głównie z betonu, z wykorzystaniem okładzin ze szkła. O wiele lepszy jest ich odbiór i postrzeganie społeczne, czego dowodem są liczne rewitalizacje np. w Łodzi, Warszawie czy Bielsku-Białej.

Niestety nasza instytucja nie dysponuje możliwościami organizacyjnymi i finansowymi, by zaproponować Państwu zakup interesującej nieruchomości celem zagospodarowania (jako miejsce pamięci) na np. muzeum. Uwzględniając przy tym nasz status prawny i łączącą się z tym misję, niemożliwe jest dla nas dysponowanie obiektem, którego utrzymanie i perspektywy łączyły się z elastyczną gospodarką rynkową. Podobne działania i rozwiązania są natomiast możliwe oraz wykorzystywane w pracy samorządów.

Pozwolę sobie ponadto poinformować, iż szczególnie od 2018 r. badaniem historii w.w. budynku oraz związanych z nim ludzi zajmowały się: Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Biuro Poszukiwań i Identyfikacji oraz Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa naszego Oddziału IPN w Katowicach. M.in. została sporządzona dokumentacja fotograficzna obiektu przy ul. ks. Jerzego Popiełuszki w Częstochowie, w szczególności piwnic, wykorzystywanych jako cele w latach powojennych. Wykonane zdjęcia obejmują wszystkie widoczne wówczas, zidentyfikowane na ścianach piwnic inskrypcje, również te, których nie da się przypisać jednoznacznie do okresu II wojny światowej lub stalinowskiego. Z powodu ograniczeń technicznych nie sprawdzono niestety liczby warstw tynku w piwnicach, ewentualnie warstw istniejącej malatury (nie

[2] W obiekcie przy ul. ks. Jerzego Popiełuszki 4/6 mieściły się przed laty różne agendy Urzędu Miasta, ale też przez pewien czas również mieszkania tzw. kwaterunkowe.

da się wykluczyć, iż inskrypcje istnieją przynajmniej w niektórych piwnicach pod istniejącymi powierzchniami). W tej sprawie zaproponowaliśmy współpracę Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Katowicach – co proponujemy również Państwu - sygnalizując możliwość przekazania z naszego budżetu w 2027 r. na rozpoznanie inskrypcji kilku tysięcy złotych. Nie wykluczone, że wykonania wspomnianych prac mogliby się podjąć pracownicy i studenci Wydziału Sztuki Uniwersytetu im. Jana Długosza w Częstochowie, którzy realizowali w minionych latach, w ramach m.in. praktyk, przedsięwzięcia o charakterze konserwatorskim.

W konserwatorskiej *Karcie Ewidencyjnej Zabytku Nieruchomego* z maja-czerwca 2018 r. (jej egzemplarz zapewne został zapewne przekazany samorządowi Częstochowy)[3] znajduje się przy tym w rubryce 19. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie, adnotacja: *Należy przeprowadzić szczegółowe badania w odniesieniu do cel więziennych. Odczytania wymagają odnalezione przez pracowników IPN inskrypcje, a także pozostałe znajdujące się prawdopodobnie pod wtórnymi powłokami malarskimi znajdującymi się na ścianach. Należy uzupełnić brakujące ceramiczne elementy wystroju elewacji, które w ostatnich latach zostały zdemontowane, bądź odpadły od elewacji. Należy przywrócić zamurowane otwory, zwłaszcza okna piwnic.* Podobnych prac nigdy nie podjęto.

Mając to wszystko na uwadze ponawiam apel z prośbą o odstąpienie od zamiaru sprzedaży przez Państwa samorząd obiektu dawnych koszar oraz rozważenie jego rewitalizacji (z wykorzystaniem różnych budżetowych środków grantowych, ew. też współpracy z podmiotami prywatnymi) z zachowaniem istniejącego stanu własnościowego.

Z ukłonami

Podpisane podpisem elektronicznym

Naczelnik
Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa
W Katowicach

Jan Kwaśniewicz

Otrzymują do wiadomości:
1. Pan Krzysztof Matyjaszczyk – Prezydent Częstochowy.
2. Zarząd Regionu Częstochowskiego NSZZ „Solidarność" w Częstochowie.
3. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach.

Sporządził: **Dominik Abłamowicz (tel.: 32 207 08 04)**
Administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z siedzibą przy ul. Janusza Kurtyki 1, 02-676 Warszawa. Pełna treść klauzuli informacyjnej znajduje się na: https://ipn.gov.pl/pl/o-IPN/ochrona-danych-osobowyc

[3]Dostępny przez Geoportal Krajowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie (strona internetowa: https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/).